

de weg van

Ekaterina Levental, zangeres, harpiste en theatermaakster

Met haar pocketvoorstellingen wil Ekaterina mensen ontroeren en aan het denken zetten. Zij houdt ons een spiegel voor: wij oordelen snel over een ander, maar de grens tussen succes en ongeluk is smal.

Tekst Thea Derks Foto's Eric Brinkhorst, Arie Kers & Philip Van Ootegem

© Arie Kers

‘We besloten iets te maken wat dicht bij de maatschappij staat, actueel is en klein, zodat het in alle denkbare verschijningsvormen kan worden uitgevoerd.’

Onze agenda's laten zich maar moeizaam op elkaar afstemmen. Noodgedwongen spreek ik Ekaterina Levental in haar auto, via de mobiele telefoon. Het is 11 uur 's ochtends. Zij is met partner, regisseur en allround multimediamaan Chris Koolmees onderweg. Hij stuurt, zij praat. Samen met hun eigen LEKS Compagnie maken zij compact muziektheater voor een breed publiek, op de meest uiteenlopende locaties. Vandaag presenteren ze *De Grens* op twee verschillende podia: 's middags een besloten voorstelling in een privé-zaaltje in Den Bosch, 's avonds een uitvoering voor de bezoekers van Het Graalhuis in Utrecht. De dag daarna volgt de Nederlandse première van hun nieuwste productie *Schoppenvrouw* in Amsterdam.

Een gewoon mens vraagt zich af hoe ze het volhoudt, al die verschillende producties en het vele reizen. 'Simpelweg door er ontzettend van te houden', antwoordt ze enthousiast. 'Het is mijn grote passie op het toneel te staan, ik haal er zóveel voldoening uit: dit is wie ik ben!' Het maakt haar

niet uit of ze in een grote schouwburg, een gerenommeerde concertzaal, een bescheiden dorpshuis of iemands woonkamer staat. Als ze maar kan communiceren, van mens tot mens. 'Ik wil mensen uit hun comfortzone halen, hen ontroeren met gevoelens die ze niet eerder in zichzelf hadden ontdekt.'

Ze put daartoe dankbaar uit haar eigen leven. In 1993 vluchtte ze als 16-jarige vanuit Oezbekistan naar Nederland, waar zij zich met bewonderenswaardig doorzettingsvermogen heeft ontwikkeld tot een veel gevraagde operazangeres en harpiste. Ze zingt onder andere bij De Nationale Opera en LOD en in het Holland Festival. Samen met Eva Tebbe vormt ze het harpduo Bilitis waarmee ze ondertussen drie succesvolle cd's uitbracht.

Op een gegeven moment realiseerde ze zich dat ze meer in haar mars heeft dan enkel andermans werk uitvoeren. 'Dat kwam door een samenloop van omstandigheden', vertelt Levental. 'Ik leerde Chris kennen

tijdens een productie van de liederencyclus *Pierrot lunaire* van Arnold Schönberg. Het klikte meteen en we besloten samen een voorstelling te maken in de sfeer van Jean Cocteau. Het was een ambitieuze productie met drie harpen en kermisachtige toestanden op een groot toneel. We kregen dat stuk echter niet verkocht en uiteindelijk hebben we het maar vier keer gespeeld.'

Dat was weliswaar teleurstellend, maar de zoektocht op zich was euforisch, zegt Levental: 'We wisten dat we samen iets konden maken, wat we altijd al gewild hadden: Chris kan regisseren, schrijven en vormgeven, ik kan uitvoeren.' Ze gooiden het roer totaal om: 'We besloten iets te maken wat dicht bij de maatschappij staat, actueel is en klein, zodat het in alle denkbare verschijningsvormen kan worden uitgevoerd. – Met licht, zonder licht, in grote zalen, kleine zalen, tussen de schuifdeuren. Zo omzeilen we het probleem ooit nog een onverkoopt product te maken.'

© Philip Van Ootegem

Maatschappelijk relevant en actueel is haar eigen levensgeschiedenis beslist. 'Die is authentiek, iets van mij persoonlijk. We wilden aan de luisteraar laten zien: dit ben ik! Ik zing dan wel opera, de hoogst denkbare Europese kunstvorm, maar let op: dáár kom ik vandaan. Mijn identiteit als operazangeres staat naast die van mijn achtergrond als vluchteling. Ik kom van helemaal onderaf de maatschappij, had niet eens het recht om hier te zijn, was nog minder dan een junk. Elk mens heeft zoveel meer lagen dan je op het eerste zicht ziet. Dat inzicht kan ik als operazangeres overbrengen. Ik voelde de innerlijke noodzaak om dit aan de wereld te tonen. Opeens begreep ik dat opera er rijker van wordt als je ook de lelijkheid van het leven toont, want pas dan ontstaat de ultieme schoonheid. Het is een spiegel voor iedereen.'

Een jaar lang werkten ze aan *De Weg*, waarin Levental haar eigen levensverhaal vertelt. 'Ik schreef teksten, die Chris bewerkte. Hij is een geweldige dramaturg die precies weet wat wel en niet werkt op het

'Opeens begreep ik dat opera er rijker van wordt als je ook de lelijkheid van het leven toont.'

toneel. Toen het libretto klaar was, hebben we een maand in een studio in de Achterhoek gerepeteerd om de voorstelling ook scenisch en qua belichting uit te werken. Dat het zo'n succes zou worden, konden we niet voorzien. Dat is een cadeau.'

Ook deze bescheidenheid is kenmerkend voor Levental, want het is bijna onmogelijk niet meegesleept te worden door haar intense voordracht, gloedvolle zang en dito harpspel. Moederziel alleen staat ze in *De Weg* op het toneel. Maar vanaf z'n één trekt ze je onherroepelijk de voorstelling in en houdt ze je ruim een uur lang aan je stoel gekluisterd. Soms wil je daarin diep weg kruipen van plaatsvervangende schaamte en ontzetting. Haar leven ging bepaald

niet over rozen. En dat is een stevig eufemisme. Maar, hoe schrijnend en mensonterend de situaties die ze beschrijft ook zijn, nooit wordt haar toon bitter of verongelijkt, er is zelfs ruimte voor humor.

In de voorstelling verhaalt ze gelukkig over haar kindertijd in het kleine appartement waar ze een kamer deelt met oma. Moeder is pianolerares, vader is fluitist in het ballet- en operaorkest. Ze gaat vaak mee en zit tijdens uitvoeringen naast de harpiste in de orkestbak. Daar wordt haar liefde voor harp en opera geboren. 'Die plek had ik zelf gekozen omdat ik de harp zo'n magisch instrument vond, maar anderzijds was het ook praktisch: alleen daar kon het publiek mij niet zien.'

Haar droomwereld wordt wreed verstoord door het opkomende antisemitisme, dat vader doet besluiten met zijn gezin het land te ontvluchten. Levental: 'Gorbatsjov kwam aan de macht. Hij bedoelde het goed, maar economisch was hij een ramp. Er ontstonden tekorten aan alle eerste levensbehoeften; brood en melk waren alleen nog op de zwarte markt verkrijgbaar. Dit leidde tot een wij-zij denken waarin de Oezbeken ons als ongewenste buitenstaanders gingen beschouwen.'

Haar ouders worden zwijgzaam, maar dan komt de verlossende brief: ze mogen uitreizen naar Israël. Het wordt een desillusie. In het eerste land waar ze een veilig heenkomen zoeken, worden ze als minderwaardige sujetten uitgekotst. Dan maar naar Moskou. Daar worden ze van hun laatste beetje geld beroofd. Zweden dan? Nog meer vernederingen volgen. Als laatste strohalm kiest vader voor Nederland. 'Hij was een fervent amateurhistoricus en was ervan overtuigd geraakt dat daar tolerante mensen woonden.'

Na een moeizame treintocht arriveren ze uiteindelijk in Amsterdam. Ekaterina is de enige die een beetje Engels spreekt. 'We are refugees,' stamelt ze verlegen tegen een agent in een politiebureau op de Wallen. Hij knielt voor haar neer en vraagt: 'Are you hungry?' – Eindelijk hebben zij hun nieuwe vaderland gevonden.

'Nu begint mijn geluk', zingt Levental in *De Weg*. De werkelijkheid was minder rooskleurig. 'Mijn oma moesten we tijdens onze vlucht in Boedapest achterlaten, mijn vader stierf kort nadat we onze verblijfsvergunning hadden gekregen.' Juist daarom is het zo belangrijk dat mensen haar boodschap horen, benadrukt Levental, die zojuist haar bestemming heeft bereikt: 'We moeten leren naar elkaar te luisteren voor we oordelen.'

© Eric Brinkhorst

EKATERINA'S WEG

Harpiste en zangeres Ekaterina Levental (42) werd geboren in Tasjkent, de hoofdstad van Oezbekistan. Met het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, laait in Oezbekistan het wij-zij denken hoog op. Al wie niet zuiver Oezbeeks is, zoals Ekaterina met haar Joods-Russische roots, wordt gevisieerd.

In de muziektheatervoorstelling *De Weg* vertelt en zingt zij over haar zoektocht naar haar eigen identiteit en de zoektocht naar een nieuw vaderland, met als enige houvast haar passie voor muziek.

GOUDEN TIP

Ekaterina is met *De Weg* te gast in het FENIKS FESTIVAL XS EDITION zaterdag 30 november – 20u30

www.feniksfestival.be - www.ekaterina.nl